

Сезона 2016/2017

Петак, 17. март 2017. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

Циклус: За зналце

Диригент: **Џон Екслрод**

Програм:

Г. Малер: Симфонија бр. 6

Allegro energico, ma non troppo.

Andante

Scherzo: Wuchtig

Finale: Allegro moderato

Трајање: око 80 минута

Концертмајстор: **Тијана Милошевић**

„Само је једна Шеста, и поред *Пасторалне!*“, речи су аустријског композитора Албана Берга којима је он изразио своје дивљење према Густаву Малеру (1860-1911) и његовој Шестој симфонији истовремено је поредећи и са Бетовеновом симфонијом исте нумерације. Овакво поређење са Бетовеном, великаном којем су се дивиле готово све потоње генерације композитора, јасно говори о Малеровој величини и значају, као и о вредности ове његове симфоније.

Густав Малер рођен је у Калишту, малом месту у тадашњој Аустријској монархији, а данашњој Чешкој републици. Учио је клавир на Бечком конзерваторијуму и, као јако талентованом студенту, професори су му прогнозирали веома успешну пијанистичку каријеру. Међутим, Малер је живот посветио дириговању и компоновању. Током осамдесетих и деведесетих година 19. века, па све до 1907. године, радио је као оперски и оркестарски диригент у Халеу, Љубљани, Олмоуцу, Прагу, Лајпцигу, Будимпешти, Хамбургу и коначно Бечу, где се доста ангажовао на промоцији дела младих аутора (међу којима је био и Арнолд Шенберг). Године 1907. одлази у Сједињене Америчке Државе, где је радио као диригент у њујоршкој Метрополитен опери, као и у Њујоршкој филхармонији. У Беч се враћа 1911. године, непосредно пред смрт.

Малеров опус је у бити позноромантичарски, јер настаје на основама западно-европске музике 19. века, и то њене аустријско-немачке „струје“ са Бетовеном на челу, преко стваралаштва Шуберта, Брамса, Вагнера и Брукнера. Поред тога у његовим композицијама приметни су и утицаји аустријског фолклора. Малеров поглед на свет и размишљања о музици развијала су се и под утицајем филозофа Артура Шопенхауера и Фридриха Ничеа.

Опус Густава Малера чини „само“ девет симфонија и неколико циклуса песама за глас и оркестар (*Песме луталице*, *Дечаков чудесни рог*, *Песме мртвој деци*, *Песма о земљи*). Поред тога написао је још само једну збирку песама за глас и клавир и један клавирски квинтет. Фокус његовог стваралаштва је био оркестар који је јако добро познавао и користио да прикаже своје идеје. Због тога су његови циклуси песама за глас и оркестар посебно битни, јер су подигли овај жанр на изузетно висок ниво.

Малерове симфоније, као и циклуси песама, настају готово равномерноим интензитетом током целог композиторовог радног века, стога су и јако повезани. Прва симфонија, конципирана као симфонијска поема под називом *Титан* настаје 1888. године, а рад на његовој незавршеној Десетој симфонији прекинула је смрт 1911. године. Симфонијски опус Густава Малера обилује елементима композиторовог звучног окружења - звукова уличне, вашарске музике, оргуљске музике, разних народних плесова (најчешће лендлера, популарног аустријског плеса), али и готово ономотопејских звукова природе, аустријског села, птица, крављих звона. Ти звуци из окружења бивају прерађивани и интерпретирани у његовим делима на композитору веома својствен начин, прожети дубоко укорењеним романтичарским конвенцијама изражавања, али и њиховим поступним разобличавањем, при чему звук Малерових симфонија, нарочито унутрашњих ставова, готово да излази из оквира позноромантичарског музичког израза од којег полази. Повезаност

Малерових песама и симфонија огледа се у употреби мелодија песама као тема симфонија. Тако се у прве четири симфоније, као теме за симфонијску разраду јављају мелодије песама из циклуса *Песме луталице*, *Дечаков чудесни рог*, али и неких песама из збирке за глас и клавир. Средишње три симфоније, Пета, Шеста и Седма носе поднаслов *Рикерт* симфоније, будући да су повезане са Малеровим циклусом песма *Песме мртвој деци* које је он компоновао на стихове песника Фридриха Рикерта.

Шеста симфонија (називана још и *Трагичном*) настала је 1904. године, али је премијерно изведена две године касније, након композиторових прерада. Ова симфонија представља Малеров специфичан осврт на традицију немачке симфонијске музике. У претходним симфонијама, он је испитивао границе сонатно-симфонијског циклуса у домену распореда и броја ставова (ширење циклуса на пет или шест ставова, или конципирање у два дела) и извођачког састава (додавање вокалних деоница и додатних инструменталних деоница), што ће наставити да чини и након Шесте симфоније. Ово дело је традиционално конципирано у четири става, од којих само лагани став није у почетном а-молу.

Први став, сонатни АLEGRO, заснован је на две теме – првој, драмској, емотивно набијеног трагичног звука, и другој, лирској теми, названој *Алмина тема*, по Малеровој супрузи. Редослед унутрашњих ставова је предмет многих расправа. Иако прво, али и многа каснија издања после скерца стављају лагани став, вечерашње извођење се ослања на Малерову идеју да лагани став буде на месту другог. Тако после мисаоног, медитативног *Андантеа*, у којем се чују подсећања на циклус *Песме умрлој деци* следи трећи став, скерцо, који евоцира атмосферу сабласног плеса смрти. Симфонију завршава сонатни финале који почиње лаганим уводом (*Largo*), након чега следи бурни, маршевски сегмент (*Allegro moderato*) који кулминира снажним ударом тимпана и великог бубња, чиме изненадно завршава симфонију.

Ана Ђорђевић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.